

System

System är ett intrikat socialrealistiskt relationsdrama om syskonen Simon och Louise som lever i skuggan av en fashionabel skidort i Schweiz. Utan sentimentalitet, men med starkt patos, väcker filmen frågor kring klass, barnfattigdom och människors olika förutsättningar. Regissören Ursula Meier visar på ett barns uppfinningsrikedom och halsbrytande överlevnadsstrategier i det välbärgade Europas marginal. Filmen vann en Silverbjörn vid Berlins filmfestival 2012.

Rekommenderad för åk 6/7/8/9/gymn.

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

Det är högsäsong på en exklusiv skidort i de schweiziska alperna. Nere i dalen, nära en dånande motorled, ligger ett ensamt slitet höghus där föräldralöse, tolvårige Simon bor tillsammans med sin storasyster Louise. Deras tillvaro är hårt pressad både av en svår ekonomisk situation och en minst sagt komplicerad familjehistoria.

Medan semesterfirarna i obekymrad välmåga glider ner längs de kritvita pisterna tar sig Simon till toppen för att stjäla skidor, hjälmar, handskar och annan dyrbar utrust-

ning. Han delar med sig av bytet, ibland också matsäcken från folks ryggsäckar, och säljer vidare skidor av de flottaste märken till både kompisar, traktens magert bemedlade ungar och en och annan mindre nogräknad vuxen. Allt för att kunna försörja den lilla familjen och förse systemen med kläder och cigaretter. Han är särskilt stolt då han lyckas stjäla en hightech-jacka som passar henne perfekt.

Louise å sin sida varken visar omsorg om brodern eller anstränger sig för att behålla de ströjobb hon lyckas få. Allt som oftast drar hon iväg med 'hopplösa' killar, bara för att återvända hem pank och ibland med synliga spår av misshandel.

Simon har utvecklat en raffinerad strategi för sina stöldräder där han, själv iklädd det senaste skidmodet, obehindrat glider runt mellan skidåkarna, rekar var de ställer sina skidor och länsar deras jackor när de åter lunch. Han har också hemliga gömställen vid liftanläggningen där han förvarar stöldgodset. En dag blir han påkommen av Mike, en säsongsarbetande brittisk kock, som ser honom gömma skidor i ett förråd. Men i stället för att polisanmäla blir Mike en 'partner in crime' som planerar att sälja skidorna vidare i hemlandet.

Mellan Simon och Louise pågår en emotionell maktkamp där Simon gör allt för att få uppmärksamhet och

kärlek. Hon är kallsinnig och i sin längtan efter sällskap tyr sig Simon till en vacker brittisk kvinna, Kristin, och hennes två barn som han hjälper tillrätta i backen. Han påstår sig heta Julien, precis som hennes son, och säger att han är ett ensamt barn till ett välbärgat hotellägarpar. De blir vänner och delar senare lunch i backen. Julien till och med propsar på att få betala. Men långtifrån alla möten i den fina världen förlöper lika smidigt. Simon får exempelvis stryk då han försöker lägga beslag på en mans skidglasögon vid en servering.

När syrrans senaste pojkvän uppvaktar henne allt intensivare blir det ännu mer spänt mellan syskonen. När de tre är ute på en biltur släpper Simon bomben som får filmen att ta en ny oväntad vändning: Louise är inte hans syster, utan hans mamma! Pojkvännen får kalla fötter och Louise anklagar Simon för att ha förstört hennes liv. Han ska veta att han aldrig var ett välkommet barn. Simon är sårad men säger ändå att han inte har något emot att vara hennes bror.

På en av Simons räder urartar situationen och han portas från anläggningen. Louise inser att det är dags att ta ansvar och tar jobb som städerska på ett hotell.

Skidsäsongen är över. Simon vandrar moloket runt bland gästarbetarna som är på väg mot nya mål och undrar om han kan följa med. Ingen tar notis om honom. Ensam, efter att sista kabinen lämnat toppen, plaskar han i pölarna av det som en gång var glittrig pudersnö och gungar förstrött på en ankarlift. Vemodet och saknaden efter den övergivna anläggningen förbyts i ett slags frihets känsla då han med lätta steg springer nerför de nu spirande backarna. Sista biten på väg ner i linbanan ser han Louise i en korg i motsatt riktning. Deras blickar möts och deras handflator pressas mot liftens glasrutor, i en desperat kontaktsökande gest.

Uppe eller nere – en klassresa

Det är jul och de som har råd firar med en efterlängtat skidsemester. Andra, som Simon, sågar ner en buske som 'syrran' just kissat på för att ha en liten julgran.

Trots den till synes oöverstigligen klyftan finns en förbin-

delse som gör att Simon kan ta sig dit upp, till gräddhyllan. Varje dag gör han en metaforisk klassresa med linbana från den sociala misär som är hans. I sina stulna skidkläder smälter han in bland de välbeställda turisterna och han har också lärt sig koderna för hur man betar sig. Han konverserar världsvant på engelska och kryddar med en vokabulär hämtad från glansiga turistbroschyrer.

Turisterna kommer från hela Europa. Med det gemensamt att de tillhör en välbärgad medel- eller överklass. Det råder en självklar tillit dem emellan eftersom alla har pengar och inte oroar sig för att bli bestulna av likasinnade. Så att ställa ifrån sig skidor för tusentals kronor för att gå iväg och äta lunch är helt *comme il faut*.

Det finns givetvis en stab av personal som arbetar för gästerna, som liftskötare, restaurangpersonal och skidlärare. De är säsonganställda, och även de från olika delar av Europa. I detta hierarkiska mikrokosmos rör sig Simon hemtamt mellan de lyxiga miljöerna och de kulisser, den fulare baksidan, som de andra gästerna inte behöver eller vill se.

- Simon är visserligen en katt bland hermeliner, men tillräckligt street smart för att bli accepterad. Ger tips om skidbindningar och erbjuder sig att betala notan. Fundera över vilka strategier och koder han använder för att smälta in? På vilket sätt märks att han känner sig hemma?

- När Simon blir bekant med Kristin och hennes barn blir han väl mottagen för att han behärskar de sociala koderna. Hon blir senare givetvis upprörd över att han stulit hennes armbandsur. Men verkar ännu mer kränkt och lurad för att han låtsats tillhöra hennes sociala klass. Fundera över hennes reaktion. Varför blir hon så upprörd?

Simon utmanar hierarkier. Ogenerat kränger han handskar och skidglasögon till säsongarbetarna som bemöter honom på olika sätt. Några köper, andra prutar och någon tar sonika sakerna ifrån honom med kommentaren att han bara är en simpel liten tjuv. När han blir påkommen av kökschefen blir det tydligt med vilket förakt han

betraktas. Han skickas ner i dalen tillsammans med restaurangoporna. Tydligare kan inte sägas var restaurangchefen anser att han hör hemma.

- En flott skidort. Vissa världar kan te sig mer exkluderande än andra men klass kan handla om så mycket mer än ekonomiska förutsättningar. Simon må spela ett spel, där han bokstavligen byter förklädnad, för att passa in. Men under den dyra dunjackan är han den han är med allt vad det innebär av socialt arv och trassliga familjeband. Vad är klasstillhörighet egentligen? Hur definierar man vilken grupp man tillhör? Vad, förutom god ekonomi, kan ge en människa grundtrygghet och självförtroende? Vilka faktorer kan göra att man känner sig utestängd?

- Att tala om klass och klasstillhörighet är något som blivit alltmer känsligt och många menar att det är ett föråldrat sätt att definiera olika skikt i samhället. Men att det råder ekonomiska och sociala skillnader kan inte förnekas. Talar ni själva om klass eller har ni andra ord för att beskriva de skillnader som finns? Är det överhuvudtaget viktigt att sätta ord på människors sociala och ekonomiska förutsättningar, eller kan detta skapa ännu större klyftor?

- En del menar också att arbetarklass, medelklass eller överklass är inte är tillämpbara kategorier på det sätt de tidigare varit, med tanke på att arbetsmarknad och vårt lands kulturella och nationella sammansättning ständigt förändras. Vilka klasser växer fram i dagens samhälle?

Barnfattigdom

Barnfattigdom är ett annat aktuellt ord med exceptionell laddning och föremål för het debatt i Sverige.

Simon och hans syster/mor har ingen stadig inkomst, framför allt för att Louise inte lyckas behålla de jobb hon får. Simon är tolv och kan inte ta ett riktigt arbete men är ändå den som försörjer familjen. De lever bokstavligen ur hand i mun. Kylan gapar oftast tom så de slänger sig över

de stulna baguetter Simon har med sig hem.

När Simon tar av sig sina fina, stulna pjäxor gapar ett stort hål på strumpan; en talande bild för vad som döljer sig under ytan. Inte heller de andra barnen i byn verkar ha någon högre levnadsstandard. Vid en första anblick har de roligt då de åker pulka och skidor på de små torftiga snöhögar som finns i dalen. Liftkort är inte att tänka på och när man tittar närmare har de inte riktiga vinterkläder utan tunna jackor, mjukisbyxor och några saknar vantar. Man förstår att Simon ses som något av en Robin Hood när barnen för en billig penning kan köpa ett par skidglasögon eller handskar från hans pulka med stöldgods. Han säljer ett par skidor till bästa kompisen Dilon som ska tävla men som inte vågar ta hem dem för att de ser så nya och dyrbara ut att hans pappa kommer att förstå att de är stulna. Han ber Simon att repa dem.

- Vilka uttryck tar sig fattigdomen i Simons hem och bland hans kompisar i dalen? Vilka små detaljer i kläder kan avgöra ifrån vilken miljö man kommer? Vilka egenskaper gör Simon till en överlevare?

Syster handlar om utsatta barn och i Simons fall handlar det inte minst om att Louise inte tar ansvar för att försörja honom utan använder de surt förvärvade slantarna egoistiskt. Det blir än mer beklämmande när vi får veta att hon är hans mor. Simon har tvingats bli vuxen tidigt och axlat försörjningen för dem båda. Filmen ger inga svar på varför de inte får någon hjälp från samhället, men kanske har de inte velat ta kontakt med sociala myndigheter. Simon väljer att fixa saker på det sätt han kan.

- Att dölja att man är fattig är förmodligen den viktigaste strategin för en pojke som Simon. För att skydda sig själv och sin 'syster'. Hur kan man som barn inrätta sig när man lever i en familj med dålig ekonomi? Vilken taktik får man ta till för att dölja att man är fattig?

- När SvT:s Uppdrag Granskning satte fokus på begreppet barnfattigdom genom att ifrågasätta de siffror som hjälp-

organisationer som BRIS, Majblomman och Röda Korset använde i sina kampanjer utbröt en livlig debatt. Vissa menade att det inte finns några fattiga barn i Sverige om man jämför med barns situation i andra delar av världen. Andra vidhåller att fattigdom är ett relativt begrepp och i vårt land kan man vara fattig i relation till den del av befolkningen som har det bättre ställt. Hur upplever ni den här debatten? När kan man känna sig fattig och utanför tror ni? När man inte kan åka med på ridläger, inte ha någon mobiltelefon eller inte råd med märkeskläder? Eller finns det andra saker som kan få barn att känna sig fattiga i jämförelse med sina kompisar? Annat än materiella saker? Hur hänger fattigdom och maktlöshet ihop, skulle ni säga?

- Simon är trots allt en tjuv. Inget han har skrupler över. Han menar att de bestulna lätt köper nytt. Hur förhåller sig filmen till det faktum att han faktiskt stjälar? Tar filmen moralisk ställning? Visas en förståelse med tanke på hans situation? Framstår han lite som en filmisk gentlemanna-tjuv eller är hans metod att skaffa pengar förkastlig? Vilken laddning ligger det i att han stjälar märkesprylar? Vad står de för?

Inte en familj som andra

Vår familj är lite 'Bronx' säger Louise urskuldande när hennes senaste kille kommer hem till dem. Simon håller med om att den är "rena jävla skiten". En understatement med tanke på deras väl bevarade lögn.

Redan då vi tror att de är syskon framstår Louise som känslökall och egoistisk medan Simon är omtänksam och nästan bedjande i sin längtan efter hennes uppmärksamhet. Han ser till att hon får en jacka och nya jeans, betalar fiket när hon är pank och bäddar ner henne när hon är full. När vi inser att hon är hans mor förändras vår tolkning medan de två som redan levt med lögnen så länge fortsätter precis som förut. Simon menar att han gärna är hennes bror, nu när han kommit in i rollen.

- Hur reagerade ni på scenen då Simon betalar Louise för att få ligga bredvid henne i sängen? Vilka känslor och tankar tror ni far genom de två? Hur ser maktbalansen ut i deras förhållande?

SVÄLTFÖDD på ömhet vänder sig Simon till turisten Katrin som omsorgsfullt smörjer in sina barn med solkräm och knäpper deras pjäxor. I den familjen, med den mamman, skulle han vilja vara. Men även hon kommer att avvisa honom då han försöker ge henne en klamrande, ursäktande kram för att ha ljugit.

Den underliggande konflikten i Louises och Simons relation finns redan i anslaget där hennes oförmåga att visa kärlek står i bjärt kontrast till hans längtan efter den. De bråkar, både på skoj och allvar, och jargongen dem emellan är kärv och hård. Deras relation verkar låst och grundar sig i att Louise fått barn som väldigt ung och inte förmått axla ansvaret. Mot filmens slut tar hon sig dock samman och tar ett jobb för att kunna återgälda något av det som Simon har gjort för henne.

- På vilka sätt tar sig bristen på pengar och deras känslomässigt trasiga historia uttryck i filmen? Hur

förändras bilden av den då vi får veta att de är mor och son? Hur försöker Simon få hennes uppmärksamhet?

- "Jag ville aldrig ha dig". "I tolv år har du varit en börda." De orden får Simon kastade i ansiktet. Att inte vara en god mor är tabubelagt och det är magstarkt att som Louise berätta att hon födde Simon bara för att provocera omgivningen. Allt hon försakat i livet skyller hon nu på honom. På vilka sätt sviker hon Simon? Finns det något som skulle kunna ursäkta hennes agerande? I så fall vad? Vad är en god förälder enligt de idealbilder vi har i samhället? Hur tycker ni att en bra förälder ska vara? Vad får en förälder absolut inte göra mot sitt barn?

- Den vackra Kristin motsvarar Simons drömbild av en mor och hennes perfekta familj. Hur försöker han nästla sig in i deras gemenskap? Hur tror ni att Simon upplever det att bli avvisad gång på gång?

Socialrealism i laddad miljö

Att filmen utspelar sig i Schweiz, en tummelplats för Europas ekonomiska elit, är i sig symboliskt. Och även rent visuellt intar Syster ett tydligt klassperspektiv. De gräddvita alptopparna där himlen är blå och luften lätt att andas kontra samhället i dess skugga där snön förvisso förekommer fläckvis men domineras av brunleriga fält, är en slående bild av motsatsförhållanden. Från dalen tar sig Simon upp mot toppen där den starka solen bländar den som är van att leva i mörker. Han utgör en nästan dickensk figur där han snitslar sig mellan människor och skidutrustning i jakt på något att stjäla. Han känner till prång och gångar och tillbringar ansenlig tid inne på toaletter, i kapprum och lagerlokaler.

Ljudmässigt arbetar filmen mycket med atmosfärljud. Såsom maskineriet från liften, fraset av täckjackor, dånet från trafiken och raspet av pulkan som dras på barmarken. Musik förekommer också som förstärkare och kontrastskapare: Det spelas klassisk musik i högtalare vid skidanläggningen medan Simons anarkistiska sida poängteras med ett punkigt, lite stökigt distat ljudspår. John Parish och P J Harveys gitarrer ligger som ett minimalistiskt vemodigt raster över scenerna nere i dalen.

Kameran alternerar mellan att förhålla sig nära Simons ansikte och att fånga honom på långt håll i bilden med ett registrerande öga snarare än med särskilda perspektiv eller reaktionsbilder. Det finns också en stark kontrast mellan det myllrande folklivet i liften och i backen och de öppna fälten med sina nedgångna byggnader, som utslängda vid bergets fot. Bara att ta sig hem med pulkan raspande över den torra åkern förstärker bilden av umbäranden. Liksom att Simon och Louise skildras som väldigt små, ensamma och utsatta i det vidsträckta landskapet.

- Hur arbetar filmen med denna växelverkan mellan miljöerna? Hur skulle ni beskriva med ord de två spelplatserna och de stämningar och associationer de ger genom ljudbilden? Vilka känslor skapar de stora kontrasterna mellan ljus och mörker hos er?

Syster är inte en film som uppenbart försöker styra åskådarens sympatier i någon särskild riktning. Dialogen är sparsmakad och mycket tid ges åt åskådaren för efter-

och åt att själv projicera sina känslor. Den arbetar med undertext, det vill säga det som finns under det som kanske inte sägs rent ut.

- Hur uppfattar ni detta spartanska, nästan stränga, sätt att berätta? Blir det utmanande långsamt eller finns det annat ni vill lyfta fram som skapar spänning och nerv?

Syster är en naket och krasst observerande historia i en europeisk socialrealistisk tradition med föregångare som Ken Loach, Mike Leigh och Andrea Arnold. Tematiskt och formmässigt har den också många släktdrag med de belgiska bröderna Jean-Pierre och Luc Dardennes filmer. Med utgångspunkt i barn och ungas sociala utsatthet har de med filmer som *Rosetta*, *Barnet* och *Pojken med cykeln* skapat några av vår tids skarpaste skildringar av en mindre smickrande sida av den europeiska gemenskapen.

- Ursula Meiers *Syster* vill, förutom att beskriva ett starkt relationsdrama på det individuella planet, säga något om dagens Europa och de klyftor som finns mellan människor. Vad tror ni hon vill berätta om klassklyftor, fattigdom och människors villkor? Vad använder hon för bilder för att berätta om det? Tydligt realistiska, metaforiska eller bägge delar?
- Filmens slut, där Simon och Louise åker om varandras liftkabiner och deras blickar möts, är öppet för tolkningar. Vilka är era? Vad tänker ni er för framtid för de två? Vilka positiva indikationer ger filmen?

Film- och boktips

Filmer med liknade tematik:

Sebbe av Babak Najafi

Svinalängorna av Pernilla August

Play av Ruben Östlund

Pojken med cykeln av Jean-Pierre & Luc Dardenne

Fish Tank av Andrea Arnold

Lästips till lärare:

Susanna Alakoski, *Oktober i Fattigsverige*, Albert Bonniers Förlag, 2012

Barns tankar om fattigdom, Stockholms Stadsmission, 2011

Produktionsuppgifter

Originaltitel: L'enfant d'en haut
Frankrike/Schweiz, 2012

Producent: Ruth Waldburger

Manus: Antoine Jaccoud & Ursula Meier

Regi: Ursula Meier

Foto: Agnès Godard

Klipp: Nelly Quettier

Produktionsdesign: Ivan Niclass

Kostym: Anne Van Brée

Originalmusik: John Parish

I rollerna:

Simon - Kacey Mottet Klein

Louise - Léa Seydoux

Mike - Martin Compston

Kristin Jansen - Gillian Anderson

Bruno - Yann Trégouët

Marcus - Gabin Lefebvre

Tekniska uppgifter:

Längd: 97 minuter

Format: 1.85:1

Censur: Från 11 år

Svensk premiär: 2013-01-18

Distribution:

Folkets Bio AB, Box 17099, 104 62 Stockholm, www.folketsbio.se
Tel 08- 545 275 20, e-post info@folketsbio.se

Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. [Via länken](http://Via.länken) www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion: Malena Janson, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, mars 2013